

Objava vsak dan razen nedelje in praznikov.
Izdajanje vsakega dne razen nedelje in praznikov.
Izdajanje vsakega dne razen nedelje in praznikov.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

TO-YEAR XXIV.

Cena lista je \$0.00

Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., torek, 14. aprila (April 14), 1931

Subscription \$0.00 Yearly

STEV.—NUMBER 87

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917; authorized on June 14, 1918.

Španski monarhisti temejito pogoreli pri volitvah

Španski monarhisti so bili zadel običuten poraz v Madridu in drugih velikih mestih. Znamenja kažejo, da bo kralj Alfonso izgubil prestol.

Madrid, 13. apr. — Municipalne volitve, ki so se vršile včeraj v Madridu, so pokazale, da monarhisti niso mogli računati na zmago. Najhujši udarec je zadel kraljeve partije v kapitulu, kjer so bili monarhisti predstavljeni. Ta rezultat je bil prejšnje čase stotno za monarhijo.

Volitve v Madridu so bile prvič v zgodovini prepovedane zvonjenje. Zapolnili so velika števila zvonov in porabili kovino za vlijanje bakrenega denarja.

Z namenom, da odvrne ljudstvo od verskih svečanosti, je vlada dovolila hotelom, gledališčem in drugim javnim zabaviščem, da so imele odprte svoje prostore celo noč. Iz javnih lokalov se je slišala godba, dočim so komunisti (organizacija mladih komunistov) vodili demonstracije v bližini cerkva.

Sovjetska vlada uradno podpira "bežbožnike" (ateiste), dočim delavske in komunistične organizacije prepovedujejo svojim članom praznovanje velikonočnega praznika.

Komunistični časopisi so prinesli dolge kolone protiverških člankov, v katerih smešijo cerkvene svečanosti.

Gozdni požar v Wisconsinu in Michiganu

Naselbino Wallace je požar uničil in več drugih vasi je v nevarnosti. Rešilno moštvo je na delu, da prepreči razširjanje ognja.

Milwaukee, Wis., 13. apr. — Silni gozdni požari razsajajo ob sto milijard dolarjev v gozdnem bogastvu v Wisconsinu in Michiganu.

Farmarska vas Wallace, ki se nahaja 18 milj severno od Menominee, je popolnoma uničena. 150 prebivalcev je še pravčasno ubežalo v varnejše kraje in za seboj so pustili vse svoje premoženje.

Rešilno moštvo je na delu in skuša omejiti požar, ki se razširja s silovito naglico in katerega razpihava močan veter. Pomaga priha tudi iz sosednjih okrajev, da se ustavi razširjanje. Več vasi je v nevarnosti pred ognjem.

Komunikacijske zveze so v več krajih pretrgane in cestni promet je oviran vsled dušenega dima.

Policijski načelnik v Crandunu, Wis., je poslal apel za pomoč na vse strani in prosil za prostovoljce, da pomagajo pri gašenju.

Prebivalci mesta Laona so silno pobegnili, ker se je ogrenj razširil v neposredno bližino in ga niso mogli omejiti.

Farme, ki se nahajajo v požarni coni, so skoro vse uničene. Zgorelo je več glav govede živine, konj in prešičev. Gozdovi ob celi črti so uničeni in škoda je velika.

Shaw zahteva odpravo strank

London, 13. apr. — George Bernard Shaw propagira v svojem predgovoru v knjigi "Fables in Socialism," ki je pravkar izšla, odpravo sistema strank in vrnitev k municipalnemu sistemu za vse vladne departmante.

Shaw pravi, da na temelju sistema strank opozicija vedno vodi obstrukcijo proti nasprotni struji, kar zmanjšuje učinkovitost vladnih funkcij. Načrti in predloge, ki same po sebi ne bi imeli nobene opozicije, se pobijajo z dolgimi debatami in razpravami, medtem pa se zanemarijo važnejše vladne funkcije.

Sovjetska vlada utihnila zvonove

Protiverška kampanja v zama-hu, ko verniki polnijo cerkve na pravoslavno velikonoč

Moskva, 13. apr. — Čeprav se cerkve in svetišča polnijo z verniki, zvonovi molče in ne pozdravljajo ljudi, ki se zbirajo v procesijah in proslavljajo pravoslavno velikonoč.

Vlada je lani prvič v zgodovini prepovedala zvonjenje. Zapolnili so velika števila zvonov in porabili kovino za vlijanje bakrenega denarja.

Z namenom, da odvrne ljudstvo od verskih svečanosti, je vlada dovolila hotelom, gledališčem in drugim javnim zabaviščem, da so imele odprte svoje prostore celo noč. Iz javnih lokalov se je slišala godba, dočim so komunisti (organizacija mladih komunistov) vodili demonstracije v bližini cerkva.

Sovjetska vlada uradno podpira "bežbožnike" (ateiste), dočim delavske in komunistične organizacije prepovedujejo svojim članom praznovanje velikonočnega praznika.

Komunistični časopisi so prinesli dolge kolone protiverških člankov, v katerih smešijo cerkvene svečanosti.

Gozdni požar v Wisconsinu in Michiganu

Naselbino Wallace je požar uničil in več drugih vasi je v nevarnosti. Rešilno moštvo je na delu, da prepreči razširjanje ognja.

Milwaukee, Wis., 13. apr. — Silni gozdni požari razsajajo ob sto milijard dolarjev v gozdnem bogastvu v Wisconsinu in Michiganu.

Farmarska vas Wallace, ki se nahaja 18 milj severno od Menominee, je popolnoma uničena. 150 prebivalcev je še pravčasno ubežalo v varnejše kraje in za seboj so pustili vse svoje premoženje.

Rešilno moštvo je na delu in skuša omejiti požar, ki se razširja s silovito naglico in katerega razpihava močan veter. Pomaga priha tudi iz sosednjih okrajev, da se ustavi razširjanje. Več vasi je v nevarnosti pred ognjem.

Komunikacijske zveze so v več krajih pretrgane in cestni promet je oviran vsled dušenega dima.

Policijski načelnik v Crandunu, Wis., je poslal apel za pomoč na vse strani in prosil za prostovoljce, da pomagajo pri gašenju.

Prebivalci mesta Laona so silno pobegnili, ker se je ogrenj razširil v neposredno bližino in ga niso mogli omejiti.

Farme, ki se nahajajo v požarni coni, so skoro vse uničene. Zgorelo je več glav govede živine, konj in prešičev. Gozdovi ob celi črti so uničeni in škoda je velika.

Shaw zahteva odpravo strank

London, 13. apr. — George Bernard Shaw propagira v svojem predgovoru v knjigi "Fables in Socialism," ki je pravkar izšla, odpravo sistema strank in vrnitev k municipalnemu sistemu za vse vladne departmante.

Shaw pravi, da na temelju sistema strank opozicija vedno vodi obstrukcijo proti nasprotni struji, kar zmanjšuje učinkovitost vladnih funkcij. Načrti in predloge, ki same po sebi ne bi imeli nobene opozicije, se pobijajo z dolgimi debatami in razpravami, medtem pa se zanemarijo važnejše vladne funkcije.

Socialna zakonodaja v Penni

Zaslišanje v zbornici glede državnega zavarovanja zoper brezposelnost

Harrisburg, Pa. — Nedavno se je pred zborničnim odsekom vršilo zaslišanje glede načrta za državno zavarovanje zoper brezposelnost, katerega je predložil socialistični poslanec Darlington Hoopes iz Readinga.

Na zaslišanje je 75 delavskih in bratskih podpornih organizacij poslalo svoje zastopnike. Med temi so bili Harry W. Laidler, direktor Lige za industrijsko demokracijo, socialistični župan iz Readinga Stump, P. J. McGrath, tajnik Pittsburskega delavskega sveta in podpredsednik državne delavske federacije, James H. Maurer, bivši predsednik državne delavske federacije in sedanji socialistični komisar v Readingu, ter večje število drugih. Zastopniki delodajalcev, ki pobijajo predlog, se niso odzvali v tako velikem številu kot nekatere pričakovani. Hoopes je potem dejal, da delodajalci ne pripisujejo velike važnosti predlogu ter upajo, da jo bodo lahko ubili, predno bo dala na glasovanje.

Načrt, ki predvideva, da otroci pod šestnajstim letom, ki so upošleni v industrijah, ne smejo delati več kot 48 ur v tednu, je bil poražen v senatu.

Predloga, ki določa, da se plača dvojna odškodnina za otroke, ki so nelegalno upošleni in se poškodujejo pri delu, je bila sprejeta v obeh zbornicah. Sedaj je pred governorjem Pinchotom in zagovorniki predloge pričakujejo, da jo bo podpisal.

Amendment k ustavi, ki določa starostno pokojnino za stare osebe in ovčevale matere, je bil odobren v senatu. Ako bo odobren tudi v nižji zbornici in ga bo governor podpisal, tedaj bo stopil v veljavo l. 1933.

Delavski tajnik zanika obdolžitve

Pravi, da hočejo nekateri krogi napraviti vtis, da skuša on posnemati Palmerja v gonji proti tujerodcem

Washington, D. C. — (FP) — Tajnik zveznega delavskega departmanta Doak je napram poročevalcu Federalizirane tiskane izjavil, da je postal žrtev napačnega razumevanja, ker ga liberalni časopisi obtožujejo brezobzirne gonje proti tujerodcem. Dejal je, da skuša izvajati imigracijski zakon v smislu kot je bil sprejet v kongresu in kot ga federalna sodišča tolmačijo.

Doak je specifično zanikal obdolžitve, da so njegovi agenti v južnopadnih državah aranžirali gonjo na mehiške delavce, ki so bivali deset ali več let v Združenih državah in jih deportirali v Mehiko na podlagi obtožbe, da lahko postanejo breme javni dobrodelnosti. Izjavil je, da je bila večina teh delavcev deportiranih, ker so prišli nelegalno v Združene države. Dejal je, da se je o vsakem slučaju deportacije vršila temeljita preiskava v svrhu, da sodišča odobrijo postopanje naselneiške oblasti, ako bi se tujerodci obrnili na nje v svojo obrambo. Združene dobrodelne organizacije v Los Angelesu so nedavno ponudile mehiškim družinam brezplačno vožnjo v Mehiko, da se tako izognejo nasilni deportaciji, ki jih je čakala, ker so postali breme javni dobrodelnosti.

Delavski tajnik je dalje omenil kritiko v časopisu, ki je obsojala akcijo imigracijskih uradnikov, ki so navzven na zabavo finskega delavskega kluba. Dejal je, da agentje niso ustavili plesa, kot so razglasili častniki.

PORTUGALSKA SKUŠA POTLAČITI REVOLTO

Vojaštvo poslano v kraje, ki jih ograjujejo rebeli. Uradna izjava se glasi, da vihar revolte v kolonijah ponehava

Lizbona, 13. apr. — V to mesto, ki je bilo precej razburkano v zadnjih dnevih, se je povrnil normalni položaj. Vlada je koncentrirala svoje sile, da potlači vstasko gibanje v Funchalu, Madeira, in na otokih Terceira in San Miguel v bližini Azorov.

Močne čete vojaštva se zbirajo na otoku Porto Santo v bližini Madeire. Včeraj je iz Lizbone odplula bojna ladja "Vasco de Gama." Predno je odšla iz pristanišča, jo je obiskal predsednik Carmona, katerega so častniki in moštvo sprejeli z visokimi častmi.

Vlada je včeraj izdala dekret, s katerim je odstavila dr. Bernardino Machada, bivšega predsednika republike, kot profesorja državne univerze v Coimabri. Poleg njega je bilo odstavljenih tudi več drugih profesorjev.

Včerajšnja uradna izjava se glasi, da je zavladal popoln mir na otoških kolonijah. Mir prevladuje tudi v Lizboni, vojaške čete in policija, ki so strašile vladna poslopja, so bile umaknjene. Prebivalstvo spet obiskuje gledališča, gostilne in druge javne prostore.

Ponta Delgada, 13. apr. — Caldas Barros, guvernér otoka Terceira, dr. Louis Bettencourt, predsednik distrikta, in Jose Bruno Carriero, visok uradnik v administraciji, so prišli v roke rebelne junte, ki se je polastila otoka.

Rusija ne mara neizkušenih delavcev

Moskva, 13. apr. — Neizkušeni delavci iz Amerike in drugih držav, ki so namenjeni v Rusijo za delom, bodo razočarani, ko pridejo tja. Razni državni departmanti so prejeli navodila, naj ne uposljujejo neizkušenih delavcev.

Več ameriških delavcev je zadnje čase dospelo v Rusijo in so prišli v neprimliko, ker niso mogli dobiti dela.

Izjava sovjetske vlade se glasi, da so turisti iz inozemskih držav dobrodošli, toda če iščejo delo in niso izučeni, naj ne pričakujejo službe.

Delna zmaga delavstva v Coloradu

Denver, Colo. — Večmesečni boj organiziranega delavstva v tej državi, da se uvede dostojne delovne razmere in meze za delavce, ki so upošleni pri gradnji cest in drugih državnih delih, je končal z delnim uspehom. V državni legislature je bila sprejeta predloga, da morajo konvenciji plačevati 50 centov na uro delavcu, ki opravlja navadno delo.

sopisi, temveč so stali pri izhodih in vsakega vprašali, ko se je vračal domov, o legalnosti njegovega bivanja v tej deželi. Osemnajet oseb je takrat prišlo, da so prišli v Ameriko nepostavno in ti so bili potem odvedeni na Ellis Island.

Končno je Doak zanikal, da je organiziral tajno agencijo, da preiskuje status tujerodcev v raznih ameriških mestih. Namigovanja, da skuša on posnemati taktiko Mitchell Palmerja, bivšega justicijskega tajnika, ki je vodil gonjo proti tujerodcem, kateri se niso mogli braniti, so napravila nanj zelo mučen vtis. Dal je zagotovilo, da bo prihodnjemu kongresu podal svoje sugestije in priporočila za sprejembe naselniškega zakona v svrhu bolj humanitarnega postopanja napram tujerodcem.

Stavka rudarjev odpoklicana

Nezadovoljnost med rudarji se še ni poglobila in obeta se nova stavka

Wilkes-Barre, Pa. — (FP) — Potem, ko so rudarji izvojevali samo eno točko svojih zahtev — da se morajo uradniki Glen Alden Coal Co. direktno pogajati z rudarji glede pritožb, ki so dovedle do stavke — je pritožbeni odbor odpoklicel štrajk 25,000 rudarjev, ki so upošleni pri tej kompaniji.

Komitej je izbral pododsek štirinastorice, da štopi v stike z uradniki distriktne unije, ki so se od pričetka stavke inistrali, naj se rudarji vrnejo na delo. Sklepanih je bilo več konferenc z distriktnimi uradniki in ko so rudarji dobili koncesijo, da se smejo direktno pogajati, je pritožbeni odbor naznanil, da je stavka končana.

Nezadovoljstvo med rudarji je še vedno veliko in ako ne bo sprejet kakšen načrt za pravilnejšo razdelitev dela med brezposelnimi rudarji, da kompanija obrzdi na delu starejših rudarjev, namesto da uposljuje nove, je možnost, da izbruhne nova stavka.

Komisija odločila proti trstu elektrike

Odluk pomeni veliko zmago v korist ljudskim interesom

Washington, D. C. — (FP) — Federalna komisija za električne in vodne sile je soglasno odklonila petico Appalachian Power Co., podružnice elektriskega trsta, v kateri je vprašala za dovoljenje, da sme izrabljati vodne sile New Riverja v državi Virginiji. Odluk pomeni, da bo vlada imela kontrolo nad izrabljanjem vodnih sil, ako se zgrade na omenjeni reki naprave za proizvajanje elektrike.

Hooverjeva administracija si je prizadevala, da ugodni elektrskemu trstu, toda odluk Komisije je ustvaril precedent za federalno regulacijo izkoriščanja vodnih sil v drugih krajih in državah, katere je nameraval dobiti zase trust elektrike.

Zasluga, da se je s tem odlukom prihranilo ameriškemu ljudstvu milijone dolarjev, gre v prvi vrsti glavnemu računskemu zvedencu William V. Kingu in solicitorju Charles Russellu, članoma stare federalne komisije, ki sta bila odslovljena, ko je Hoover imenoval R. W. Smitha za načelnika nove komisije. Odslovitve teh dveh uradnikov, ki sta ob vsaki priliki zastopala ljudske koristi, je izzvala vihar v javnosti in v kongresu. King je moral Smith ponovno sprejeti v službo, Russell pa je stopil v službo države New York kot svetovalec governorju Rooseveltu z ozirom na probleme državnih in privatnih javnih naprav.

Judson King, direktor National Popular Government lige, je organiziral skupino prominentnih odvetnikov, ki so sestavili legalni dokument proti aplikaciji Appalachian Power Co. Njim se je pridružil tudi guvernér države Pennsylvania Pinchot, ki se je izrekel proti nameri administracije, katere je hotela vplivati na komisijo, da ugodni željam privatne elektriske družbe.

Mehika zapira vrata inozemskim delavcem

Mexico City, 13. apr. — Departament za notranje zadeve je instruiral mehiške konzule, naj ne izdajajo potnih listov in vizumov osebam, ki žele priti v Mehiko, upajoč, da bodo dobili delo. Vizumi bodo odklonjeni tudi duhovnikom, ki se hočejo stalno naseliti v Mehiki.

Finančna in politična kriza na Kubi

Jugoslavija išče posojilo doma in v Parizu

Finančni minister bo v kratkem odpotoval v Pariz v svrhu pogajanja glede posojila

Pariz, 13. apr. — Jugoslavija se pripravlja, da dobi v svoji državi posojilo v vsoti \$10,000,000. Pričakuje se, da bodo finančne institucije v državi dale polovico omenjene vsote, za ostali del pa bo vlada izdala zakladniške izkaznice. Posojilo bo noalo od sedem do osem odstotkov obrestil.

Jugoslovanski finančni minister bo v kratkem obiskal Pariz, kjer bo aranžiral pogajanja, da dobi Jugoslavija \$50,000,000 zunanjsega posojila. O tem posojilu se vrše razprave več mesecev in s stvarjo se je odlašalo, ker je delalo stabiliziranje dinarja, denarne enote, velike preglavice.

Jugoslavija je odlašala z legalno stabilizacijo dinarja pet let, toda sedaj bankirji pritiskajo na vlado, naj se ta stvar čimprej izvrši. Ako bo Jugoslavija dobila zunanje posojilo, se bo to izvršilo.

Vladni se stavijo velike zapreke s strani Francije, ki insistira, naj jugoslovanska vlada revalorizira svoje predvojne dolgeve na bazi zlata, kar lahko počre posojilo, ki ga skuša dobiti doma in v inozemstvu.

Trgovska zbornica proti zvišanju davkov

O tem vprašanju bo razpravljala na svoji konferenci, ki se bo vršila v Atlantic Cityju

Washington, D. C. — (FP) — Napoved, da se bo Ameriška trgovska zbornica borila proti zvišanju davkov na velike dohodke, ko se snide prihodnji kongres na zasedanje, je vključena v poročilu izrednega komiteja zbornice, ki bo predloženo na konferenci, ki se bodo otvorila 29. aprila v Atlantic Cityju. Poročilo vsebuje direkten odgovor na načrt progresivnih senatorjev in liberalcev, ki zahtevajo, da se ameriškim milijonarjem nalože višji davki, iz katerih se bodo vzdrževali akkladi za podpiranje žrtev brezposelnosti. Komitej zbornice pobija ta načrt in ga označuje za ekonomsko zmoto.

"Z ozirom na nizko točko industrijskih aktivnosti," govori poročilo, so zahteve za zvišanje davkov na dohodke nepriljubljive. Združene države so utrpeli veliko škodo radi poskusov, ko je hotela federalna vlada zvišati davke na dohodke posameznikov in korporacij. Ako vlada želi dobiti dodatne fonde za financiranje raznih projektov, tedaj naj poišče druge vire, ker z zvišanjem davkov na dohodke ne bo dosegla svojih namenov, temveč obremenila bi industrije in preprečila oživiljenje trgovskih in industrijskih aktivnosti."

Poleg opozicije proti zvišanju davkov na dohodke, komitej naglašala potrebo redukcij, da se industrije čimprej postavijo v normalni tir.

Rebeli v Nikaragvi ubili ameriškega častnika

Washington, D. C. — Zvezni maršalni departament je bil obveščen, da je bil v spopadu med narodno stražo in uporniki ubit Harlan Pefley, kapetan ameriške mornarske pehote. Neke drugi vojak je bil ranjen, toda ne ve se, če je bil ta domačin ali Američan.

Po krivdi diktatorja Machada je otok zabredel v dolgove, ki ogrožajo njegovo finančno strukturo

Washington, D. C. — (FP) — Te dni je dospel v Washington dr. Fernando Ortiz, ki ga je direktor Machado izgnal s Kube, ker je zagovarjal "socialistične" ideje in nasprotoval nasilnim akcijam, ki jih izvaja Machado proti svojim političnim nasprotnikom. Kubanska partijska liga, organizacija kubanskih političnih beguncev, ga je radostno sprejela v svoje arede.

V intervjuju s časopisnimi poročevalci je Ortiz orisal politični in ekonomski položaj na Kubi. Otok lese v finančni propad, kar bo po Ortizovem mnenju pospešilo padec Machadove diktature.

V štirih letih diktature je Machado napravil \$100,000,000 dolga. Denar so mu posodili angleški in ameriški bankirji, ki so potem dobili koncesije za izkoriščanje narodnega bogastva. Kuba mora plačati letno krog \$20,000,000 samo na obrestih, njeni dohodki pa znašajo \$40,000,000. Stroški vzdrževanja diktature znašajo \$75,000,000, od katerih se velik del porabi za vojaštvo in tajno policijo, ki je glavna opora diktaturi. Tajna policija je sestavljena iz kriminalnih karakterjev, ki so dobro plačani, da izvajajo teror proti radikalcem in delavskim unijam.

Te dni je dospel v Washington John T. Wilford, urednik in izdajatelj dnevnika "Havana American", ki ga je Machado suspendiral, ker se je ogreval za odpravo diktature. Wilford je ameriški državljan in to ga je rešilo, da ni padel v roke Machadovi policiji. Wilford je takoj, ko je dospel v Washington, zahteval od državnega tajnika Stimsona, naj prišli diktatorja, da preklicijo suspenzijo dnevnika, odredbo izgnanstva in da plača odškodnino za izgubo, ki jo je Wilford utrpel vsled suspenzije lista.

Po dolgem času je Wilford prejel odgovor od Stimsona, v katerem mu je pojasnil, da se državni departament ne more vmešavati v legalno pravico načelnika kubanske vlade, ki lahko izžene vsakega nedržavljanca iz dežele, če agitira proti obstoječi vladi. Glavne zadeve v tem vprašanju pa se je Stimson izognil. Plattov amendment, ki garantira Kubi neodvisnost, obenem določa, da imajo Združene države pravico intervencije v slučaju, da kubanska vlada ne ščiti koristi svojih državljanov. Kubanska ustava prepoveduje načelniku vlade deportacijo katerekoli osebe, ne glede če je državljan ali ne. Dalje garantira svobodo govora, tiska in zborovanja. Machado zamejuje in ignorira ustavo ter mednarodno pravo, ki ščiti nedržavljanca. Stimson je s tem pokazal, da odobrava taktiko ameriškega poslanika na Kubi Guggenheima, ki podpira majajoči se Machadov režim trinoštva in strahovlade.

Wilford napoveduje, da so dnevi Machadovi diktaturi šteči. Padec bo pospešil finančni bankrot, ki je neizogiben. Podzemsko revolucionarno gibanje dobiva čedalje več pristašev in Machado ne bo mogel z nasilnimi prepričati revolte, ki mora priti prej ali slej.

Umori v New Yorku se povečali

New York. — Umori in uboji v mestu New York so se v prejšnjem letu povečali za 15% v primeri z l. 1929. Tako govori poročilo, ki ga je objavil policijski komisar Edward P. Mulroney.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODGORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naslovnik na Zvezdni ulici (vrtov) v Kanadi \$0.50 na leto, \$0.25 na pol leta, \$0.50 na četrt leta; pa Chicago in Cleveland \$1.00 na leto, \$0.50 na pol leta; za letošnje leto \$0.50.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Cleveland \$1.00 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Cene oglaševanja po dogovoru. — Reklame se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts will not be returned.

Naslov na vsa, kar ima stik s 14. letom.

PROSVETA

2837-29 South Laramie Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

128

Koliko je človek vreden?

Dr. Willis A. Sutton, predsednik Narodne vzgojne asociacije, pravi, da je človek povprečno vreden \$20,000. On je ocenil skupno vrednost vseh človeških življenj v Združenih državah na dva milijona in 400 milijard dolarjev. (Bilijon je po evropskem računstvu milijon milijonov.)

Dr. Sutton smatra, da je sedanja kriza prišla radi tega, ker je vrednost materialnega bogastva pretirana, vrednost ljudi pa podcenjena. Ameriško narodno bogastvo se čeni na 361 milijard dolarjev. Ako bi ljudje bolj ocenili sebe kot svoje imetje, bi bilo manj kriz na svetu, meni dr. Sutton.

Do danes ni še nihče postavil merila za vrednost človeka. Za domaći živali so že od davna cene, toda z bizniškega stališča človek sploh nima cene. Zamorski suženj je bil svojo vrednost vredno par tisočakov, kadar je stal na trgu. S pravnega stališča skade vrednost ameriškega delavca od par sto dolarjev do nekaj tisočakov; to je razvidno iz tožb za odškodnine, kadar je delavec ubit pri delu. Nekaj kemik je pred leti izračunal, da je človek kemično vreden komaj devetdeset centov — toliko so namreč komercialno vredne kemične snovi v človeškem telesu. Razume se, da ne bo nihče jemal tega merila za faktično vrednost.

Človek se mora ceniti po svojem delu. Delavci, ki ustvarjajo dobrine, so vsekakor več vredni kot paraziti, ki samo žro in ne ustvarjajo ničesar. V kapitalistični družbi je človek sam na sebi najcenejše blago pod soncem. To dokazujejo vojne in industrije. Vzrok je menda, ker je — preveč ljudi. Čim več je blaga te ali one vrste, cenejeje je. In v kapitalistični družbi je človek blago!

Civilizacija, ki dvigne človeka nad blago in vrednost človeškega življenja nad vrednost zlata, šele prihaja.

Fanatiki

Poleg prohibicionistov imamo v Ameriki regimente drugih fanatikov, ki usiljujejo zakonodajnim zbornicam svoje budalavščine. Brez malega vsi so pristajali te ali one verske akte, ki imajo pripravljene "izveljavne" skeme. Fanatiki zahtevajo, da se morajo vsi ljudje po njih ravnati in prav tako misliti in delati kot oni — ker edino njihov način življenja in mišljenja je pravi. Fanatiki so absolutno prepričani, da imajo vse resnice, vse dobrote in vse lepote v svojem zakupu in kdor se ne strinja z njimi, je izgubljen, zato ga je treba hitro rešiti, če zlepa ne, pa s silo — z zakonom.

So fanatiki, ki bi radi prepovedali rabo tobaka. Drugi silijo z biblijo v javne šole in ponekod so že uspeli. Tretji nosijo na rami "moralno metlo" cenzure za časopise, knjige, filme, odre itd. Spet drugi bi radi prepovedali drogerije in medicine, cepenja serumov proti epidemnim boleznim in vivisekcijo. Med temi so takozvani "krščanski scientisti", ki verjamejo, da se bolezni ozdravi sama z molitvijo in da so operacije zločinsko početje.

Zakonske predloge proti vsemu temu kar dežujejo v zbornicah neprestano; kakor hitro je ena odklonjena, je takoj nova spilaana in predložena. V illinoiski zbornici je bila pred kratkim in menda še stotič predložena skema proti vivisekciji.

Vivisekcija je zdravilsko ekaperimentiranje na živih živalih, največ na morakih pračičkih, psih, podganah in drugih. Nove serume za preprečevanje bolezni najprej preskušajo na živalih. Razume se, da mnogo živali pogine pri tem, toda pameten človek se ne bo jokal radi tega; bolje je, da pogine žival, kakor da bi umrl človek.

Fanatiki pa pravijo baš narobe: pav in drugih ne smejo zdravnik mučiti z rezanjem in zbadaanjem. Bolje je, da umrje človek za boleznijo, kot da bi žival trpela! Ako bi medicinska veda poslušala te bedake, bi se danes krala črna kuga ljudi po Evropi in Ameriki. To bolezen je raznašal bacil, ki se je skrivljal v bolhi na podganah. Če ne bi bili ekaperimentirali na podganah, ne bi bili nikdar izsledili bacila črne kuge. Prav tako so preskušnje na živalih zajezile kolo, koje in razne druge nevarne bolezni.

Toda fanatikom ne dopovez tega. Oni so slepi in gluhi za vsako dokazovanje. Škoda ker se ni seruma zoper — fanatizem vsake vrste. Edino uspešno zdravilo do danes je, da merodajni krogi fanatike ignorirajo in se ne zmenijo za njihovo bevskanje.

Glasovi iz naselbin

"Čarovnica"

Milwaukee, Wis. — Tam nekje v naši lepi domovini, med prijaznimi grički, stoji velika vas, podobna stoterim drugim vsem. Prebivajo v njej pobožni in lahkoverni.

Med njimi je bil kmet Breznik. Bogat, trdosrčen, poposen, bahasti. Ljudje so vedeli, da je bil dvakrat oženjen. Obe ženi sta mu umrli in ni imel svojih otrok. On sam pa je postal v svojem srečnem sileklo britko skrivnost svojega življenja. Tega ni vedel drugi, kot župnik, in njegovi starši. On, premožnih staršev sin se je še kot mladenič zaljubil v ubogo in lepo Lozarjevo Anico. Njegovi starši so jo pa, radi njenega uboštva, iz dna duše sovražili. Nikdar se ne sme zgoditi, da bi nji sin privedel na dom "čaravico". Tako so dejali. Ko se on ni hotel ukloniti njih volji, so ga brezčutno zapodili od doma. Na tistem se je potem vseeno poročil z njo. Živela sta vsaki zase, in on je z delom svojih rok skrbel za njo. Narodila se jima je hčerka Anica. S podvojenim silo je garal za obe. Prišla pa je huda bolezen nad njega. Anica in njena mati sta mu stregli z veliko ljubeznijo. Ko je ležal v nezavesti se je zgodilo nekaj kar mu je bila uganka. Ko se je prebudil, se je znašel v hiši svojih staršev, Anice pa ni bilo nikjer, in ne otroka. Povedali so mu, da ga je v najhujši krizi zapustila. To ga je popolnoma ohladilo za svet. Postal je trd in brezsrčen. Pokopal je dve ženi, a po čemur je hrepel, namreč otrocih, teh ni bilo. Oženil se je le radi tega, da bi imel gospodinjjo pri hiši. Ljubeznji ni poznal.

Vzel je potem dva tuja otroka za svoja. Martina in Rezi. Imel je namreč v tem namero, da ko bosta odrasla se poročil, in bo tako ostalo vse premoženje treh gruntov doma nerazkosano.

Gori nad vasio, v zapuščenem romantičnem zatišju, v Podgaju, so rekli temu kraju, pa je živel v borni koči neka skrivnostna starka, Jera, v družbi svoje mlade vnukinje, Anice. Živeli sta popolnoma osamljeni. Vsi ljudje so se jima izogibali. Imenovali so jo čarovnica. Močade peče in čarovnice kuha, so brusili nad njo jezike. Če jo je kdo v miali vzel, so takoj rekli, pazi, da te ne zareče in prinese nesrečo. Imeli so velik strah pred njo vsi lahkoverneži.

Slučaj je hotel, da sta se "Čarovnica" Anica in Martin srečala, spoznala in zaljubila. Dasi je Rezi ljubila Martina z vso dušo, in se je poskušala ugotoviti, ko je spoznala, da se ji Martin odtuja, vendar ga ni mogla pridržati zase. Neka nepojmljiva moč ga je priklepala k ubogi Anici. Grozila je Anici, da jo ubije.

Prišla se je ponavljati zgodovina nad Breznikovo hišo. Stari Breznik je rohnal nad Martinom, kakor nekoč njegov oče, ko je on atopal po isti poti. Čaravice in čarovnice ne mara nikdar v hišo. Ali včasih Rezi, ali pa pojdli od hiše. Martin se odpravi rajši v svet, kot pa, da bi izpolnil voljo Breznika. Težko sta se ločila mlada ljubimca, ali, "aj ne bo dolgo, če mu Bog zdravje da," v enem letu si prihljuži v svetu, da se vzameta.

Stara častljiva Jera pa ju tolaži in blagoslovlja. "To je vajina zadnja preiskavanja. Preneseta in bolje bo." Sama pa skrbno čuva skrivnost v svojem sreču, ki dobro ve, da bo nekoč omehtala trdosrčnega Breznika in bo povzročila, da se naseli ob pravem času sreča in veselje v pustem Podgaju. Za lahkoverne ljudi ne bo potem, kadar zvedo tajnost, več Podgaj strahlo, ampak kraj prave arečne medsebojne ljubezni.

Na ta način stopi Podgaj s skrivnostno Jero Brezniku na pot i mu grozi prekrizati njegove račune. Župan Kalin, Breznikov prijatelj in prevdaren mož pa gleda na staro Jero nekoliko z drugačnimi očmi kot ostali svet. V njej ne vidi hudobno čarovnico, ampak staro žensko, ki je v svojem življenju mnogo prestala. Nekež zaideta

z Breznikom na tisti samotni Podgaj.

Brezniku prične okolica žaljati že pozabljene dvajsetletne spomine, kjer je okudal slast prve resnične ljubezni, do Lozarjeve Anice. Listje na drevju mu ponavlja njegovo nekdanjo prisego, da če bo kedaj Anico zapustil, da ga naj tudi Bog in sreča zapusti. Služi v tisti okolici tudi v duhu Aničino mater ko govori, "gorje ti če kdaj oguljufas moje edino dete." Ob teh spominih se razkrije svojem prijatelju Kalinu. Pove mu tajnost svojega sreča.

Stara Jera opazi nenavadna obiskovalca iz vasi. Ima svoje misli. Svoje občutke in svoje namere. Breznikovo skrivnost pozna. Vidi mu v dušo. Isprava mu vest. Očita mu. Kara ga. Ona skrivnostna starka, mati njegove prve žene Anice. Spozna jo. Odkriva mu tajnosti, ki pokazujejo velik greh njegovih staršev, in njega britke posledice. Stare rane krvave. Obupan je. Na robu blaznosti. Vse hoče popraviti, če se le da.

To bi bilo približno jedro igre "Čarovnice", ki bo uprizorjena v nedeljo 19. aprila v South Side Turn dvorani, na prireditvi ženskega pevkega zbora Planinska Roža. Upriporje jo bodo članice omenjega zbora in člani dramskega in pevkega zbora Slovenskega doma.

Kdo dobi Anico? Kdo Rezi? In kako se ta lepa igra iz življenja konča? Pridite v dvorano, da vidite in slišite.

Tukaj je na kratko opisana samo ena stran igre. Vsebuje pa tudi polno veselih prizorov med kosci in žanjicami na polju, in vpletenih je polno lepih domačih popevk.

Režiser.

SAJ PRAVIM

Piše Tone Podgorčan

Cleveland, O. — Nešteto krat je bilo že povedano, da svobodni tisk ni odgovoren za bolj in bolj naraščajoči samomorilni val in da so samomorilci večinoma žrtve bolezni, slabih življenjskih razmer, socialne gnobe in krivičnosti, kljub temu pa se še zmerom najde kdo, ki se upa trditi, da je svobodni tisk (delavski) tisk direktno odgovoren za samomore, ki jih je vedno več! Tako na pr. piše neki A. Tomec, o katerem so čitatelji Prosvete že čitali nekaj opazk, v A. S.: "Najznačilnejša slika takih nesrečnikov in žrtv slabega tiska ... so strahovito se množili samomorilci, ki so samomorilce najljubše, najljubše in najljubše, če priča in obenem dokaz silne praznote in puhlosti takozvanih "naprednih", "prosvetnih", "kulturnostnih" in "osrečujočih" protivarskih listov!" Pisec teh bedastih trditve ni zameriti, saj revež brčkone ne ve, kaj blebota, niti njegove besede niso vredne razburjanja, dobro pa je, če se našim čitateljem pokaže, s kakšnim blufom in bunkom pitajo naši nasprotniki svoje privržence. Glede "praznote in puhlosti", ki jo omenja Tomec, bo pa zadovoljalo to-le: Če bi sploh kak čitatelj izvršil samomor samo in edino zaradi vsestranske praznote in puhlosti listov, ki jih čita, tedaj bi moral biti že vsi čitatelji A. S. zdavnaj v — krtovi deželi!

Poznan rojak in delničar družbe E. se je pred menoj jezil, da uredništvo E. prav nič ne upošteva želje in sklepe delničarjev te družbe. Le-ti so na svoji zadnji letni seji sprejeli resolucijo, da se mora pod glavo lista E. tiskati izjava "Neodvisen list, zastopajoč interese slovenskih delavcev v Ameriki" kot preje, a je ostalo le pri sklepu, za katerega se nihče ne briga. Mene bi pa ne jezilo. Prav imajo fantje! Čemu bi se lagali, da zastopajo koristni delavcev, ko je vendar vsem, ki niso gluhi in slepi, znano, da gospodje zastopajo samo in edino svoje lastne osebne interese in ambicije?!

Spor med E. in zavednim slovenskim delavstvom v Clevelandu je zelo prav prišel lokalni A. D., ki je radevolje odprla svoje kolone tudi socialistom in se jih včasih spomni celo s kakšnim komplimentom. To bi dalo mi-

sliti, da je uredništvo A. D. naklonjeno gibanju zavednega delavstva in da jim zato "pomaga" v boju proti reakciji, ki se je zbrala okoli E. — ampak kdor tako misli, se moti! A. D. je prav toliko za zavedne delavce kot za E.: oboji so ji kamen v želodcu! Resnica o vsem tem bo, da A. D. samo spretno izrablja omenjeni spor v svoje lastne koristi — čim pa ji iz tega ne bo več moči kovati kapitala zase, bo obrnila lo-par ter topnila po tistih, s katerimi zdaj na videz simpatizira! Zato, drugi, pazite! Led je opolzek in nož dvorezen ...

V metropoli ameriških Slovencev imamo dva urednika, ki se prerekata, kdo je večji nežnajažnej, siroveč, neolikanec, blufar in falet. "Kontest" pa je precej "even". Torej bo najbolje, če se "kontestanta" kar lepo sporazumeta ... Saj včasih sta že vozila skupaj po enem tiru ...

Tudi Amerikanci — ne samo ameriške Slovence — je pograbil "avetnika" manjša. "United Press" poroča, da se namerava organizacija Catholic Daughters of America obrniti na papeža s prošnjo, da proglasi za svetnico neko Elizabeto Seton, ki bo, če papež usliši prošnjo, prva v Ameriki rojena "avetnica". Zares — imenito in tudi — tolažilno. Nemara bodo novi "avetniki" prepirali boga očeta, da se svet nahaja v silni gospodarski in socialni krizi in da bo propadel, če on ne prikoči na pomoč? Starim svetcem se to ni posrečilo. Le "potrošani" bodite, ljudje boji, ker se bo lušno na svetu.

Prirodno bogastvo

Tekom zadnjih desetih let silimo večkrat o "konservaciji", namreč o potrebi ohranjanja naravnega bogastva, ali mnogi si niso na jasem, kaj pravzaprav pomenja "conservation". Zagovorniki ohranjanja prirodnega bogastva imenujejo "conservationisti". Njihovi nasprotniki so oni, ki hočejo izrabljati naravno bogastvo dežele brez osira na kogist bodočih generacij. Kar hočejo konservacionisti je to, da se prirodno bogastvo umno in previdno izrablja.

Ko je beli človek prišel v to deželo, nekončni pragodi so dajali vtis, da so neizčrpilivi za vse čase. Bilo je tudi polno divjadi. Polagoma pa so bili pragodi posekani, da se umaknejo poljedelstvu in rastočim naselbinam in mestom. Nadalje proizvajajo gozdovi so bili potrebni za naraščajoče gospodarsko življenje novega naroda. Ustvarile so se velike lesne tvrdke, in ker gozdno bogastvo dežele je bilo v izobilju, posekale so drevesa na brezobzirni način v svrhu lesa za gradnjo hiš, izdelovanje pohištva itd.

Pred nekoliko leti pa so se nekatere državne uprave začele zavdati popolnega pomanjkanja vsakih ohranjalnih zakonov v rabi gozdnih produktov. Država New York na primer se je prepričala, da so bili njeni gozdovi hudo ogrojeni, in sprejet je bil amandment k ustavi, na podlagi katerega je bilo ustanovljeno državno gozdno zavetje (preserve), v katerem se ne sme posekati nikakoli drevo. Vsed tega je v Adirondacks in Catskills pogorju mnogo gozdov, kjer ni dovoljeno posekavati.

Država Michigan na drugi strani se je prekanosno zavedala resne položaja in ta država je dandanes takorekoč brez gozdov. Sicer so v zadnjem času začeli saditi drevesa, ali treba 40 do 60 let, predno drevesa dorastejo, in tako bodo v tej državi morali čakati dolgo časa, predno se povrnejo v kolikor toliko normalne razmere.

Konservacija pomenja, da činitelji znajo gledati naprej v bodočnost poleg ohranjanja. Ako bi država Michigan imela vpogled v bodočnost, bi bila veda, da brezobzirno posekovanje dreves mora enkrat izprati prirodno zalogo lesa in uničiti važno industrijo. Da bi bili sadili drevesa vzporedno s posekovanjem, bi bili prepričani sedanje težave.

Kakor so gozdovi umikali razširjajoči se civilizaciji, tako je pojemale tudi divjadi, kar je bilo vedno več ljudi, ki so jo posekavali. Se pred leti smo imeli

na milijone divjih golobov in človek je mislil, da zaloga niti ne mine. Pobijali so jih in prodajali za par centov, dokler so polagoma izginili, in dandanes ni več niti enega. Nekdo je razpisal nagrado \$1000 za vsakega, ki bi našel enega divjega goloba.

Ravno tako, kakor v zadevi gozdov, se je federalna vlada končno zavedala, da treba imati zaščitne zakone, ako hočemo, da divjadi in ptice popolnoma ne izginejo. Tako je bil ustanovljen posebni urad poljedelakega departamenta, takozvani Biological Survey. Ta urad upravlja vse zakone, tj. oboje se zaščitne divjadi in ptice.

Nasproti nekaterim evropskim državam, kot na primer Škotski, kjer velika zavetja divjadi ne privatna last in večina prebivalstva nima prilike postreljati jo. V Združenih državah mora vsakdo streljati, ki si prikrbi levaro licenco po zakonih posameznih držav.

Tekom teh zadnjih let je številno divjih rac, ki so vasko leto vabilo tisočem lovcev, znatno polejalo, kar so bile orpane svojih prirodnih gnezdišč valed raznih osuševalnih projektov. Federalni urad je bil zato pripravljen skrajšati lovsko sezono in maksimalno število postreljenih rac. Ako se bodo race pomnožile v prihodnjih letih, bo ta omejitev bržkone odstranjena, dasi treba zavedati se, da ptice bodo vedno potrebovale zaščito zakona.

Dokler ni sedanja vlada storila konec razvadi, so v Italiji vedno postreljali vse sorte tice, kot da bi ljudje ne znali, da so tice njihovi dobrotniki in prijatelji. Tice je treba, da vzdržijo ravnotežje v naravi. Tice se hranijo z žuželkami in insekti, ki vničujejo drevesa in druge rastline in povzročijo ogromno škodo. Ravno radi tega treba zaščititi tice.

Tice imajo mnogo sovražnikov. Največji je človek sam, ki bi moral imeti več pameti v tem pogledu, in poleg njega je navadna mačka jim najbolj nevarna. Mačka je prirojen lovec in ubija tice, kjerkoli more. Ceni se, da mačke v tem pogledu povzročijo na milijone dolarjev škode poljedelstvu. Radi tega prebivalci na deželi bi morali uničiti mačke, ki se klatijo koder je mnogo ptic. Zakon v državi New York dovoljuje vsakemu, ki ima lovsko licenco, da sme ubiti mačko, ki preži na ptice.

Ohranjanje prirodnega bogastva je potrebno v interesu samo-ohrane. Ako bomo kakor Kitajci popolnoma uničili svoje gozde, ne bi se mogli boriti proti velikim povodnjim. Gozd, kar se tice vode, služi kot kaka goba, ki drži v sebi vodo, tako da jo kasneje oddaja rekam polagoma na oni način, kakor ga je predvidela narava.

Ako ubijemo svoje ptice, bi insekti uničili naše poljedelake produkte, kajti ti bi se pomnožili neskončno. Tice pa so prirodni sovražnik teh žuželk.

Mi smo najemniki na zemlji do smrti, ali ne smemo pozabiti, da drugi pride za nami in bi morala biti naša dolžnost, da pustimo zemljo v istem dobrem stanju, kakor smo jo našli. — F. H.

Sodišče premagalo cerkev

New York. — Tu je cerkev "Ognjenega stebra" in William Allen je član te cerkve. Pred par dnevi je bil aretiran na obtožbo šolskih oblasti, ker ni hotel dovoliti, da bi zdravnik odrezal bizgavke v grlu njegovim trem majhnim otrokom. Otroci so imeli vnetje bizgavk in so hudo trpeli. Oče je odločno odklonil operacijo, če, da njegova vera prepoveduje rezanje človeškega mesa, ker smatra, da se vsi ljudje rodijo perfektni in taki morajo živeti. Sodnik pa je zavrgel njegovo vero in odredil, da morajo biti otroci operirani.

Thomas obišče Chicago

Chicago. — Norman Thomas bo v mesecu maju obiskal Chicago in socialistična stranka dela na pripravah za velik ahod. Tukaj se bo mudil par dni in i-mel bo več govorov, enega pred dijaki čikaške univerze.

Dva dni pastir izvrši samomor

Chattanooga. — Rev. W. H. Gant, pastor tukajšnjih treh baptističnih cerkva, si je v pretek vel življenje s trupom. Bil je obtožen, da je poneveril sto dolarjev cerkvenega denarja.

Ob šestdesetletnici pariške komune

18. marca 1931. je minilo 60 let, odkar proletarijat v Parizu proglasil vlado komune. Trajala je komaj 72 dni. Njen konec je žalostnejše in hkrati najslavnejše poglavje zgodovini francoskega socializma.

Spomnimo se je najvažnejših dogodkov predzgodovine in življenja pariške komune 19. julija 1870. je bila napovedana nemška francoska vojna. Za začetkom septembra bila francoska vojska odločno porazena. V tistega je prišlo do vstaje v Parizu, kjer odpravili cesarstvo, oklicali republiko in imeli proviziorno vlado za obrambo domov. Koncem januarja 1871. je tudi Pariz kapituliral pred nemško vojsko. Začela so se dejanja za premirje. 8. februarja se bile zbirati na parlament. Zmagale so monarhistične stranke, ki pa niso bile med seboj enotne. Monarhistični Thiers (izgovori: Tjer) postane predsednik republike. Pogodba vlade z Nemci. Francija prepusti Alžirsko-Lotringo in plača 5 milijard zlatih frankov vojne odškodnine, vzbudi v vsej Franciji silno razburjenje in poostri nasprotje med vlado in revolucionarnim Parizom. Vlada poskuša razorožiti pariške proletarce in malomeščane. Pariz nacionalna garda, sestojč iz proletariških radikalnih elementov, se temu vladnemu skusu s uspehom upre. Vlade čete preide na stran revolucionarjev. 18. marca zasede nacionalne garde pariški magistrat in proglasi Pariz za avtonomno komuno. Narodne garde izvolijo tudi proviziorno vlado. Komunisti niso mislili uvesti kake diktature. Nsprotno, hitela je, da izroči oblast v roke renega ljudstva. Z 26. marca se vrše volitve volitve pariške občinskega sveta. Od članov sveta je bilo izvoljenih 25 delavcev. Politično kot socialno je bila občina uprležo pestr. Poleg najhujših revolucionarjev (blankisti) in Proudhonovih snarhistov so deli meščanski republikanci in razočarani nacionalni patrioti. Že prej smo rekli, da protarake diktature ta komuna ni nameravala proglasiti. Hotela pa je uveljaviti svojo pravno in politična načela po vseh francoskih mestih. 3. aprila se komuni posreči poskus, da bi vrgla Thiersovo vlado. 18. aprila izide manifest komune. To je njen program. V njem je zahteva, da "se stopnjema socializma in vatna lastnina." Komuna teh problemov more več reševati, ker začno že 21. maja vladne čete oblegati Pariz. Vlada vojska se medtem pomnožila tako, da je štela 100.000 mož. Ob začetku pohoda izjavi reakcionarni Thiers: "Ne bom poznal usmiljenja." Komuna vsemu junastvu se morajo komunisti udati. 29. maja klonejo zadnji komunisti Paul Louis čeni v svoji zgodovini socializma Franciji 107.000 žrtve v teh bojih; samo v barikadah jih je padlo 20.000. Kar je ostalo živih komundarov, jih je dala vlada postrelati ali jih je po poslala v strašne ječe na kaledonske otoke.

Zanimalo pa nas bo tudi vprašanje o zgodovinskem pomenu pariške komune. Na prvi: "Bila je vlada delavkega razreda, rezultat boja ustvarjajočega proti izkoriščevanju nemu razredu, politična oblika, pod katero se moglo izvršiti gospodarsko osvoboditev delavkega razreda." Dokaze za to svoje teoretični vid Marx v dekretu komune, ki odpravi stalno vojsko in uvaja oborožitev ljudstva. dekretu, ki jemlje policiji politično funkcijo odpravlja cerkveno oblast s tem, da prepro vsako cerkveno udruženje za privatno društvo uvaja brezplačni pouk in določa, da se vsi radniški volijo.

Mnenje večine odličnih soc. teoretikov da komuna ni mogla zmagati, ker je osamljena v Franciji in odrezana od vsakega. S drugimi besedami: splošne gospodarske in duhovne razmere niso bile zrele za Marx jo je v svoji silovitosti branil, pred čim hom revolucije pa svari pariške proletarijat pred "obupnim činom."

—elj v "Svobod".

Svetilnik, ki sveti 50 milj daleč

Na Palm Olive poslopju v Chicago je prošlo jesen dograjen velikanski svetilnik, daje za 2 milijardi normalnih svetlobnih tokov. Ta ogromni svetilnik so imenovali na čast nemu heroju: Lindberghov stolp. 607 črt od tal je nameščen žaromet, ki ga pogonj stroji polagoma obračajo tako, da rabe svetlobni pramen po obzoru krog s premerom 50 milj, če je svedra zrak dovolj čist in prostoren.

Čikaški svetilnik daje ob jasnem vremenu v bližini močnejšo svetlobo kakor svetilnik v bližini. V njej je svetilnik, ki daje svetlobna jakost je v naši zemljepisni rini nekako 900 normalnih svetlobnih tokov, dočim obseva svetilnik enako velika ploskvico s svetlobo tisoč normalnih svetlobnih tokov.

Serum proti raku

Londonski zdravnik dr. Thomas Lane je odkril serum, ki uničuje na raku obdela tkiva. ne da bi škodovalo zdravemu tkivu. Serum dobiva iz živali in se je izkazal zelo uspešno pri poskusih v laboratoriju. Vprašanje je, kako bi se obnesel v praksi, kajti se pred razni učenjaki odkrili snovi, ki uničujejo rake, kot snovi, kot zdravilno sredstvo pa imele te snovi, žal, nobenega pomena.

Erich Dvinger:

Armada za žičnimi plotovi

Za Prosveto prevedel Tone Seliskar

"No, kamerad?" je vprašal prijazno. "Tu je bolje, kakor spodaj, kaj ne? Res, da ti bodo nekaj odrezali, ali ... Kaj pa bodo?" je radovedno pristavil.

"Eno nogo ...", sem dejal brez moči. "Potem sva tovariša!" je dejal, da bi me potolažil. Govori kakor da bi pel, gotovo je Dunajčan. "Eh, nam je dobro! Bolje kakor vsem drugim!" je nadaljeval. "Kmalu bomo doma. Izmenjali nas bodo! Kar proč s taci! Poživljaj se nanjo! Samo, da pridemo domov!"

Pred večerjo je prišla sestra, vsedla se je na posteljin rob in me prijala za roko, kakor, da bi hotela otipati žilo. "No, kako vam je?" je vprašala toplo.

"Sestra," sem govoril razburjeno, "zakaj so me prenesli semkaj? Ali je tako hudo z menoj? Ali moram resnično ..."

"Ne, ne!" in se je nasmejala. "Hočemo vas samo opazovati ... To še ne pomeni nič ... Z mnogimi smo potem zopet odnesli nazaj ..."

Pa ne verjamem. Njen smeh ni bil pravi. Kako naj verjamem, ko pa mi nihče ne da vero v to upanje. Prvikrat v svojem ujetništvu se čutim osamljenega. Da bi bil vsaj eden mojih kameradov tu ... Pa so sami tuji: Turki, Bosnaki, Avstrijci in Madžari. Niti enega Nemca ni v moji bližini.

Obrnil sem in pogledal skozi okno. Na Moskvo je sijalo večerno sonce. Zvezde na kupolah so se bleketale. Kaj dela sedaj Pod, sem se spomnil? In Scharrenberg? Pa Brunn? Kaj mi niso bili tuji vse do trenutka, ko so nas podrle krogle? — Da, porte in zvezde so nam potrgali z ovratnikov, z enim samim hipom so nas izdihnili, izravnali vse prepeade med nami! Napravili so nas vse enake, popolnoma enake ...

Ko bi me vsaj lahko obiskali! Ah, mogoče še čez par dni ... Pod bo prišel, pa magari se bo plazil po vseh stilih! Prav gotovo pa Blank kmalu prilezel semkaj. Ko bo zvedel, da sem tu sam in da mi bodo amputirali nogo ... Njemu gre najbolje, saj lazi že po bergljah.

Zdrnil sem se. Zaslišal sem muziko. Stari gozdar igra na orgljice. Piha na vse pretege in vidim na njegovi odeji, kako si daje takt s svojimi odrezanimi nogami. Obe odsekan koleni enakomerno privzdigujejo odejo, njegova napihnjena lica so blede, ko piha v instrument tirolske holcarake pesmi.

Drugo jutro me preneso v operacijsko sobo prvega nadstropja. Čudno, lepa sestra je tu! Ko so me prinesli, je hitro stopila k novemu zdravniku in mu nekaj zašepetala. Od razburjenja pa nisem mogel ničesar razumeti.

Novi zdravnik je mal, starejši mož, s košatimi obrvi in zlatimi naočniki. Dolgo je stal sklonjen nad mojo desno rano in opazil sem v njegovih očeh pomilovanje, ko me je pogledal.

"Ne, nič ne pomaga," je dejal lepi sestra. "Odmrli del je že prevlekl in se vedno bolj širi. Kvečjemu štiri dni še lahko čakamo, dlje na noben način ne ..."

"Ničesar gotovega se ne da konstatirati," je prestavila lepa sestra. "Lahko mirno čakamo ... Vsekakor pa bi bilo kljub temu dobro, da se še sedaj odločite, če bi bila potrebna amputacija ... Za enkrat še ni potrebno — mogoče sploh ne bo, ali ..."

Grizel sem si ustnice, da sem okusil kri.

Ne laži, vendar! si mislim. V ustih imam trpek okus.

Ko so me položili nazaj v posteljo, so baš Bosnaka klistirali. Neka čudna tekočina je to, ki mu jo vlivajo. Je kakor brezbarvno olje in omamno diši. Ležal je z odprtimi očmi, ta gladiatorski orientalec — čimbolj pa se je izpraznjevala steklena posoda, tembolj je postal truden, dokler ni zaprl oči. Ranocelnik je skočil na noge, saniteja sta prinesla nosila. "Nosi, hitro!" je ukazal. "V operacijsko sobo ..."

V meni je strašen nemir. Čutil sem, da se nekaj dogaja, kar bi se ne smelo. Predno pa mi je postalo jasno, je že prišel Dunajčan k meni. "Ni se pustil amputirati," mi je razlagal. "Sedaj so ga onesvestili in hudič vet ... Najbrže bote to izrabili ..."

"Tako, torej se ni pustil amputirati!" sem ga hripavo vprašal.

"Ne, preje bi se pustil ubiti. Kaj pa naj počne v svojem divjem kraju brez nog? — Nekaj jih je že pobil na tla, ko so mu poskušali od zadaj nadeti masko ..."

Razmišljam. Mogoče je ta posebni klistir novo sredstvo za omamljenje. Za one, ki se branijo? — No, saj ga bodo kmalu prinesli nazaj. Potem bom vedel. Tudi se bom vedel ravnati, kadar bodo pri meni poskušali s klistrom ... Če se bom branil ...

Da, če ne bom pustil! Kaj ko bi vendarle? Odgrnil sem odejo. Nič ni bolje. Še vedno kar plavam v zeleni godlji. Gnoj me bo razjedal, saj že razpadam! sem dejal glasno. Popade me silna želja po čistem perilu, po svežem zdravem duhu. Vse je čisto in suho! Opajal sem se ob teh misli. Čisto in suho ... Ne bo več tega gnoja, tega smrada, ne vročine, ne bruhanja, od studa do mojega lastnega telesa ...

In pa: Takoj se bom vrnil domov!

Ali ... Pred mojimi očmi so se pojavili konji. Kakor hitro bom brez noge, niso več zame. Nikoli več ne bom mogel sedeti v sedlu, nikoli več ne bom občutil toplega življenja med svojimi bedri. Ali, saj nimam ničesar, kar bi bolj ljubil — tako mlad sem, da ne vem za lepše stvari.

Pred očmi so mi polja in gozdovi. Tako ljubim naravo. Rad hodim. Toda brez noge se ne bom nikoli več mogel skloniti k cvetki ali k martinčku. Berglje me bodo odrivale od zemlje. V sanjah vidim tudi športna igrišča, telovadno orodje, tenis — vse to bo zame nestalo, če mi amputirajo nogo.

Pa mi je drugi glas govoril: Kaj pa potem, če ne boš pustil? Potem bo konec, potem bom segnil bogve kje v tuji zemlji. Potem ne bo ostalo od tebe niti to, kar se iz rane cedi ... Ne, ne! Ali mi ne ostanejo še moje oči, moja ušesa? Mogoče je to v življenju silno nevažno, kar se mi zdi važno sedaj? Saj sem vendar mlad, kako naj vem?

Pred kratkim sem se menil, da so najvažnejši za življenje logaritmi in koreni. Naš profesor nam je tako zatrjeval, saj sem moral verjeti. Potem sem spoznal, da so nepotrebni, neuporabljivi in da je streljanje važnejše in potrebnejše, da si ohranim življenje! Tu pa se nehajo moja spoznanja, tu se neha moja življenska modrost ... Ah, prišel bo čas, ko bom tudi to drugo spoznanje zasmehoval, kakor danes logaritme?

(Dolje prihodnja.)

Peter Kropotkin

(K desetletnici njegove smrti.)

Rusija je rodila mnogo revolucionarjev različnih struj in mnenj. Mnogo velikih ljudi je bilo med njimi.

Gotovo smemo šteti med prve revolucionarje Kropotkina. Po krvi je iz rodu ruskih velikih knezov v Smolensku, ki izvirajo iz rodu Rjurika, prvega ruskega kneza. Bil je pač carja Aleksandra II., potaval je po divjih in ledenih starih vzhodne Sibirije in severne Kitajske, bil je geograf, geolog in biolog, tajnik ruske geografske družbe, revolucionar, emigrant in teoretik anarhističnega komunizma. Bil je upornik, ki ga je imela ruska carska vlada za najnevarnejšega sovražnika. S svojo dobrotljivostjo in blagim srcem je očaral vsakega. Tak je bil Pjotr Aleksandrovič Kropotkin, čigar bogati in nenavadno življenjske se nam zdi kakor pripovedka o starem grškem junaku. Bil je Prometej, prikovan na skalo, ker je hotel dati svetlu luč svobode.

Rodil se je v Moskvi 1842. leta v dobi najhujšega tlačanstva. "Solze me duše, tečem iz hiše in najdem na temnem hodniku Makarja ter mu hočem poljubiti roko. Toda sune jo proč in pravi: Sam hočem biti! Tudi ti boš prav tak, ko odrasteš!" — Tako pripoveduje Kropotkin v "Upornih kovih spominih" o svojem prvem globokem vtisu v otroški dobi, ko je dal njegov oče pretepeti slugo Makarja.

"Ne, ne, nikdar!" je tedaj žarkljal trinajstletni Peter. Ostal je zvest svoji obljubi do smrti. Ko je l. 1862. prišel kot kazanski častnik v Sibirijo, kjer se je seznanil s političnimi preganjanji. Je v njem dozorel sklep, da stopi v vrste revolucionarjev. Veliki knez in častnik postane socialist in se odpove vsem predpravicam svojega stanu. Proučavati začne zemeljske, rastlinske in živalske Sibirije, napravi več pomembnih odkritij in se vpiše potem na petrograjsko univerzo, da tam študira geografijo in geologijo (zemeljske in nauk o zemlji). V Švici stopi l. 1872. v prvo internacionalo. Po povratku v Rusijo prične kot član tajne zveze "čajkovcev" s konspirativno, revolucionarno delavnostjo, dokler ga vlada ne zapre (l. 1874) v petropavlovsko trdnjavo.

Poleti 1876. se mu je posrečilo ulti iz petropavlovske trdnjave in pobegniti v zapadno Evropo. Tu je postal idejni vodja evropskega anarho-komunizma.

Anarho-komunizem je družba brez države in vsakega nasilja.

Sloan's Liniment

Kropotkin je zavračal Marxov nauk o prehodni dobi, v kateri mora najprej proletarijat dobiti oblast v svoje roke. Ideal družabne ureditve je videl Kropotkin v svobodni zvezi samoupravnih komun in občin.

Mnogo znanstvenikov je hotelo Kropotkina primerjati s Tolstojem. Tolstoj sam je večkrat izrazil željo, da bi osebno spoznal proganjenega velikega kneza. Toda med obema je bilo nepremostljivo duhovno nasprotstvo. Kajti Tolstoj je obsajal brezsmiselnost in surovost življenja višjih razredov s stališča nekega vsemočnega Boga. Slab družabni red je hotel preobrniti s tem, da bi ljudje odrekli vsakemu blagostanju po-

NA PRODAJ

Je 10 akrov kokošjerejska farma, moderna 6-sobna hiša, furnace in elektrika. Atala in hlev, kokošnjak za 2000 kokoši, blizu mesta. Cena je \$8.500, na lahke obroke.

Imam tudi dva akra zemlje, cena samo \$900.00.

Imam nadalje tudi 6-sobno hišo in 1/2 akra zemlje po cen.

Ogledite se osebno pri: DON. E. FREDENHAGEN, Real Estate, Loans & Insurance at Fairview ave., C. B. & Q. Station, Downers Grove, Ill. —(Adv.)

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list avolemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

zemskega življenja. Kropotkin pa gradi svojo teorijo, vso svojo socialno filozofijo na človeka. Človek naj z bojem in s svojim delom doseže družabni red, v katerem ne bo več izkoriščanja.

Svojo teorijo o človeški družbi izvaja Kropotkin iz svojih opazovanj prirodnega, rastlinskega in živalskega življenja. Darwinovo trditve o "boju za obstanek" so zastopniki moderne prirodne znanosti razlagali le v tem smislu, da se med poedinci iste živalske vrste ali človeške skupine bojuje neprestan boj, v katerem zmagajuje močnejši nad slabjšimi. Kropotkin pa je dokazal, da je še druga oblika boja za obstanek: živali kot ljudje ene skupine se združujejo v boju za obstanek svoje skupine in s tem tudi poedincev v tej skupini. Za podkrepitev te trditve je spisal obširno knjigo "Medsebojna pomoč v živalskem in človeškem svetu". V njej živo in podrobno razlaga življenje ptic, čebel, mravelj, opic, volkov in drugih živali. Nato pravi: "Narava ne napravi nobenega giba, človeška družba ne doseže nobenega cilja, ves svet ne napreduje niti za korak, ne da bi bil neodvisen od godelavanja. Le z medsebojnim združevanjem — atomov, celic, ljudi — morejo napredovati posamezne epote." Boj v človeški družbi nima tega namena, da bi močnejši poedinci iztrebili slabše, temveč, da se odpravi vse, kar omogoča izkoriščanje človeka in solidarnosti.

Kropotkin ni bil marksist. Ob nekaterih njegovih navedbah in teorijah so se večkrat spodbudile razne socialistične struje. Zanesljivega marksističnega merila ta revolucionar ni imel. Kljub temu mu vsi priznajo, da je bil velik mislec, pomemben učenjak in znanstvenik, važen raziskovalec življenja narave in človeka in predvsem plemenit človek, resnični apostol svoje ideje. Pri njem ni prepada med teorijo in prakso.

Po revoluciji 1917. leta se ni pridružil boljševikom, ker je odklanjal njihovo taktiko. Sam sebi in svojim načelom zvest je umrl 8. febr. 1921.

(—elj v "Svobodi".)

Nerodna reč

Vdovo, ki je stanovala v prvem nadstropju, je prebudilo ponoči dolgo vzdihovanje. Skočila je s postelje in pogledala skozi okno: — Kaj pa je, za božjo voljo, da tako vzdihujete? — V hišo ne morem. — Kaj ste ključ izgubili? — Ne, ampak luknjo od ključavnice.

Zgradi energijo da odnese PREHLADI

Prehlad in bolezen nastane ako manjka energije. Ta odpor lahko dosežete s Severovo Esorko. Zanesljivo se 50 let, prinese novo energijo utrujenim ljudem. V lekarnah.

SEVERA'S ESORKA

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (March 31, 1931), pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne uste. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pošljite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi družbeni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$3.00. Člani SNPJ doplačajo \$4.50 za leto, za pol leta \$2.40.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$7.50, pol leta \$3.75, za član \$6.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.50, za vse leto pa \$9.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

Mladinski List stane za celo leto \$1.20.

Upravišтво "PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave., Chicago

SMEŠNICE

Za časa lankostletskih rekordov Domačinka: "Drage moje dame, ravnokar je telefoniral moj mož s stadiona, da je naš znanec Milan postavil nov rekord v skoku na daljavo. Skočil je 7 m dalje."

Ene izmed gostov: "Kaj bo to! Moj mož je oni mesec napravil skok na stran, ki je trajal tri dni in tri noči."

Med prijateljicami

— Ali je tudi tebe prešinjal nekakšen strah, ko si šla v cerkev k poroki?

— Tudi, ampak samo do tistega trenutka, ko je on rekel: da!

Mestno dele

Mlada Nadica je preživela svoje prve počitnice pri stricu, posestniku v neki vasi na Gorenjskem.

Stric jo je vodil po naravi in ji razlagal stvari in pojave, ki jih ni ona še nekdaj videla. Ko sta šla nekoč po vasi, je opazila Nadica na dimniku neke hiše škropljo.

— Kakšen ptič je to, stric?

Vi imate lahko dobro zdravje

Nuga-Tone je dal milijon ljudem dobro zdravje in moč. On vam da dober takt do jedi, vam odpravi in očisti želodec, slabotne organe prenosi in odvlja, bolečine se izogne. Nuga-Tone tudi odpravi tiste bolečine, ki jih imate pri srcu. — Prosim, da si ogledate Nuga-Tone. Doblite zdravi in močni. Lekarstvo ga prodajo. Ako lekarstvo nima Nuga-Tone, recite mu naj ga za vas naroči od trgovca na delcu.

Dramski odsek Slov. Nar. Doma v Waukegan, Ill. priredi

"Zdravnik proti svoji volji" v soboto 18. aprila 1931

Pričetek ob 7:30 zvečer. Pridite val! Vabi ODBOR.

PRIDRUŽITE SE

VELIKEMU IZLETU

DNE 29. MAJA TEGA LETA, NA ORJAŠKEM PARNIKU

MAJESTIC

od White Star Linije, kateri prevozi v pet in pol dneh. Na parniku bo izvrstna posluga, dobra jedila in pijača; velike zračne kabine in prostorne društvene dvorane.

Velik popust se dobi, ako se vzame povratna karta.

Za pojasnila obrnite se na:

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 BLUE ISLAND AVE.

CHICAGO, ILL.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene smerne, unijako delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA

— To je škroplja. — Kaj njo tudi koljejo in je do kakor piščanca? — Ona prinaša mamam otroke. — Ko je Nadica to slišala, je prasknila v smeh in se obrnila k stricu: — Kako ste vi, stricek, na kmetih zaostali. Pri nas v mestu prihajajo otroci na svet na čisto drug način.

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveto? Podpirajte svoj list!

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Genijni brat (sestra) S. N. P. J.!

Po sklepu 2. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveto, prišteje eden, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani že plačajo pri acsmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištevamo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo skoraj v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je.....\$12.00
1 tednik in.....4.80	1 tednik in.....4.80
2 tednika in.....3.60	2 tednika in.....3.60
3 tednike in.....2.40	3 tednike in.....2.40

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v planu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bomo morali tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo milo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljim naročnino za list Prosveta vsoto \$.....

Ime.....Čl. društva št.....

Naslov.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

Ustavite tednik in ga priplajte k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime.....Čl. društva št.....

Ime.....Čl. društva št.....

Ime.....Čl. društva št.....

